

Závěry z peer-review evaluačních zpráv z oblasti zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS)

Daniel Svoboda

2014

Klíčové problémy

- 1. Příliš obecné zadání, bez specifikace klíčových evaluačních otázek a plánovaného využití výsledků evaluace.**
- 2. Chybějící propojení mezi zadáním evaluace, otázkami, zjištěními, závěry a doporučeními (interpretace není podložena fakty).**
- 3. Kvalita některých zpráv (či střet zájmu) komplikuje prezentaci výsledků; některá doporučení nejsou realistická.**

1. Problematika zadání – obecná specifikace

„Hlavním cílem evaluace je získat objektivně podložené informace využitelné při rozhodování MZV ve spolupráci s ČRA o celkové perspektivě a budoucím zaměření ZRS ČR...“

„Závěry z evaluace mají poskytnout zadavateli vyhodnocení každého jednotlivého projektu z hlediska mezinárodně uznávaných evaluačních kritérií OECD-DAC...“

„Kromě kritérií OECD-DAC evaluace posoudí hodnocené projekty také z hlediska uplatnění průřezových principů ZRS ČR...“

1. Problematika zadání – užší specifikace

*„Doporučení adresovaná evaluačním týmem MZV, ČRA, realizátorovi či jinému aktéru ZRS, mají být zaměřena primárně na možné **návaznosti na hodnocený projekt** při plánování další ZRS v odborné tématice projektu, resp. v sektoru jako celku.*

*Zadavatel je připraven ve zprávě obdržet také **ponaučení širšího či procesního charakteru** pro řízení a realizaci ZRS, případně **ponaučení pro řízení procesu evaluace**, pokud jsou tato ponaučení dostatečně relevantní a využitelná také v jiných zemích a sektorech.“*

1. Problematika zadání – klíčové otázky

Není vždy jasné, kdo stanovuje otázky v přílohách evaluačních zpráv a kdo vyžaduje odpovědi.

Některé otázky nejsou relevantní pro evaluaci dané fáze projektového cyklu:

Jaké jsou hlavní potřeby gruzínského zdravotnictví v oblasti rakoviny prsu, děložního čípku a tuberkulózy? Z jakých důvodů byly oblasti Samegrelo a Shida Kartli vybrány?

Chybí dlouhodobé sledování vhodných indikátorů.

1. Problematika zadání – nevhodné otázky

Některé zprávy uvádějí příliš velké množství otázek (např. 16 hlavních a 66 vedlejších pro Gruzii nebo 104 otázek pro hodnocení platformy FoRS).

Mnoho otázek obsahuje množství dalších podotázek, a nedají se proto snadno odpovědět:

What helped in encouraging them to go for screening / treatment / check-ups? What is in place, what concrete support is still needed and by whom? Změnilo se vnímání rakoviny, tuberkulózy a životního stylu?

Často není jasné, k čemu mají odpovědi sloužit.

1. Problematika zadání – nejasná role expertů

Platby však expert i realizátor označili za nezbytné, i když zároveň zřejmě snižovaly udržitelnost.

Monitorovací zprávy experta obsahovaly řadu konkrétních postřehů a doporučení pro účely projektu.

Konkrétní vesnice vybral realizátor, místní partneři a expert na základě technických a praktických kritérií.

Pozitivně byla hodnocena spolupráce s expertem na zdravotnictví při identifikaci, implementaci i evaluaci.

1. Problematika zadání – nejasná role expertů

*Za prvé **obě dvě** onkocentra byla zapojeny od začátku do projektu a jejich zastupitelé byly (a stále ještě jsou) placeny z projektu za svoji (bezplatnou) práci s **referovanými ženami**. Já sám jsem je několikrát navštívil během projektu a probíral jejich problémy...*

*V plánu jsou smlouvy s místními organizacemi a **lékaři kteří** by měly být placeny za poskytované služby...*

***Projekt realizátor** a partneři stále ještě **doufají že** napojení na nižší úrovni bude před koncem **projektu ale** to není jenom jejich **chyba a proto ne úplně fér jim dával výlučně vinu** za nízkou udržitelnost...*

2. Chybějící propojení od otázek k doporučením

V přílohách zpráv někdy chybí zadání evaluace. Její účel ani požadovaný rozsah proto není jasný.

Některé požadavky zadání nejsou naplněny (například chybí revidovaný logický rámec).

Většina uváděných otázek není zodpovězena.

Závěry občas působí více jako prezentace vlastních hypotéz a názorů než jako nezávislé hodnocení na základě konkrétních zjištění.

2. Chybějící propojení od otázek k doporučením

Design evaluace je často relativně slabý (kombinace rešerše, rozhovorů a pozorování).

Chybí hodnocení významnosti vzorku respondentů; v některých případech je malý počet odpovědí vydáván za názor celé hodnocené skupiny.

Nízká byla návratnost odpovědí od zastupitelských úřadů (přestože je MZV zadavatelem evaluací).

V přílohách chybí analýzy dat (např. dotazníků), často zcela chybí kvalitativní hodnocení.

2. Chybějící propojení od otázek k doporučením

Některá doporučení nesouvisejí se zjištěními či problémy hodnocené intervence:

Požadavek na finanční prostředky na evaluaci ve výši 3% celkové ceny hodnocené intervence není podložen zjištěními či konkrétními potřebami – nejsou uvedena žádná omezení dané evaluace.

Není jasné, v čem by spočívalo doporučené uplatnění principu subsidiarity u hodnoceného projektu.

2. Chybějící propojení od otázek k doporučením

Některá doporučení odporují zjištěním evaluace:

Kritérium relevance je hodnoceno jako vysoce plněné, a to i přesto, že bylo v průběhu evaluace zjištěno, že 80% dodaných náhradních dílů nebylo vůbec ze strany příjemce využito.

Viditelnost ZRS ČR je hodnocena jako vysoká, přestože účastnice školení nevěděly ani o tom, že se účastní českého projektu.

2. Chybějící propojení od otázek k doporučením

Některá doporučení jsou velmi obecná:

*Zaměřit se na větší mediální dopad aktivit na veřejnost ...
Vytvářet zajímavější a interaktivní mediální / marketingovou
propagaci...*

*Pokračovat v již nastaveném směru od poskytování
materiálního vybavení ke vzdělávání... (projekt je však již
ukončen)*

*Zvážit spolupráci a podporu soukromého sektoru...
Lépe komunikovat spolupráci se Správní radou vůči řadovým
členům...*

2. Chybějící propojení od otázek k doporučením

Některá doporučení nejsou realizovatelná v daném legislativním rámci či v kontextu intervence:

Doporučení na „Inception report“ s případnou úpravou zadání nelze aplikovat u veřejných zakázek. Pro zásadnější úpravy je jedinou alternativou zrušení veřejné zakázky a vyhlášení zakázky nové.

Nerealistický je požadavek na stanovení finančních limitů pro semináře. Každý seminář musí být unikátní v závislosti na tématu, místě realizace, cílových skupinách, požadované expertíze, délce a metodě.

2. Chybějící propojení od otázek k doporučením

Některá důležitá doporučení chybějí:

Zpráva identifikuje jako zásadní problém nízkou transparentnost, ale chybí doporučení na dodržování schválených metodik.

Doporučení nerozlišuje role jednotlivých aktérů. Zadavatel například nepřipravil podmínky pro naplnění zadání a předání výsledků partnerům. Na druhou stranu realizátor akceptoval zadání i cenu...

Z dokumentace není jasné, zda byla zadavatelem uhrazena DPH. Zmínka o problémech se zpětným vymáháním DPH může signalizovat dvojitou úhradu...

3. Problematika kvality evaluačních zpráv

U některých evaluací není dodržena osnova nebo nejsou doloženy potřebné informace (vyhodnocení dat, zdroje informací pro konkrétní zjištění, zadání evaluace, evaluační otázky).

U většiny zpráv chybějí odpovědi na evaluační otázky (vzhledem k jejich počtu však často odpovědět nelze). Chybí předběžné testování otázek.

Někdy jsou uváděny metody, které nebyly použity (např. „důkladná kontextová analýza“, dotazníky).

Někdy není doloženo vypořádání připomínek.

3. Problematika kvality evaluačních zpráv

U některých evaluací se objevuje střet zájmů:

*Hodnocení programu stipendií prováděli zaměstnanci
zainteresovaných vysokých škol.*

Některé evaluace působí účelově:

*U hodnocení výjimek není doporučení na zrušení výjimek
odvozeno od poměrně pozitivních zjištění.*

Nevhodné jsou emotivně zabarvené formulace:

...bezbřehé, bohužel, úřednictvo...

...ředitelé ZS vypadali, že se své práci věnují zodpovědně...

3. Problematika kvality evaluačních zpráv

Objevuje se řada vágních formulací:

Míra dopadů je ... vysoká, nicméně především pozitivním směrem...

Je otázkou, jestli právě příručka je tou nejvhodnější formou zacílení informací na neslyšící komunity...

Analýzu rizik a předpokladů považuje evaluační tým v druhé fázi za lepší než v první a v podstatě za dostatečnou...

Celkově byl přínos projektu k ochraně životního prostředí vyhodnocen jako vysoký...

3. Problematika kvality evaluačních zpráv

Některá tvrzení si částečně odporují:

...Je zřejmé, že podíl aktuálně studujících stipendistů z prioritních zemí je větší než ze zemí neprioritních. Roztříštěnost programu však i tak zůstává vysoká a podíl stipendistů z neprioritních zemí ZRS ČR je stále vyšší než z prioritních...

...Zapojení místního ministerstva školství je ZÚ upřednostňováno ... Samostatná správa zastupitelským úřadem je naopak preferována...

3. Problematika kvality evaluačních zpráv

Je obtížné revidovat zcela chybnou projektovou logiku:

Cíl „proaktivní sledování pacientek“ je aktivitou

Cíl „formulace národní strategie“ je výstupem

Cíl „zvýšení povědomí“ je totožný s výstupem „populace má povědomí“

Výstup „evaluace dosažených výsledků“ je aktivitou

Výstup „aktéři jsou seznámeni...“ je indikátorem

„Uhrazení nákladů na platy“ není aktivitou

3. Problematika kvality evaluačních zpráv

Nelze akceptovat argument, že evaluátor měl málo času kvůli jiné práci:

Evaluační tým měl 3 měsíce na celou evaluaci, což ... v kombinaci s evaluací v Kambodži, kterou současně prováděl, lze považovat za velmi krátký termín.

Provádět dvě evaluace souběžně ... vyžaduje delší časovou dotaci než 4 měsíce.

3. Problematika kvality evaluačních zpráv

Pozornost musí být věnována finální editaci textu:

*...výběrové řízení bez **zadavatele**...*

*...**proběhly** čtyři dotazníková šetření...*

...míra relevance se hodnotí jako...

...Díky delšímu působení ČR v této lokalitě a ... zároveň díky dobrým vazbám pracovníka ZÚ na místní média ... a díky výrazné vizibilitě předchozích projektů ... a dobrou informovaností o českých projektech v rámci kanceláře ministerského předsedy jsou předpoklady k vnější prezentaci projektů značné.

4. Další problémy vyžadující odbornou diskusi

Pochopení a hodnocení teorie změny

Nevhodné indikátory (zejména pro cíle a dopady)

Hodnocení průřezových témat

Způsoby (a adresáti) prezentace výsledků evaluací

Výběr evaluačních metod, hodnocení technické kvality a odborných garancí při výběru evaluátorů

Aplikace Kodexu evaluátora a Standardů evaluací

Návrhy ze strany ČES:

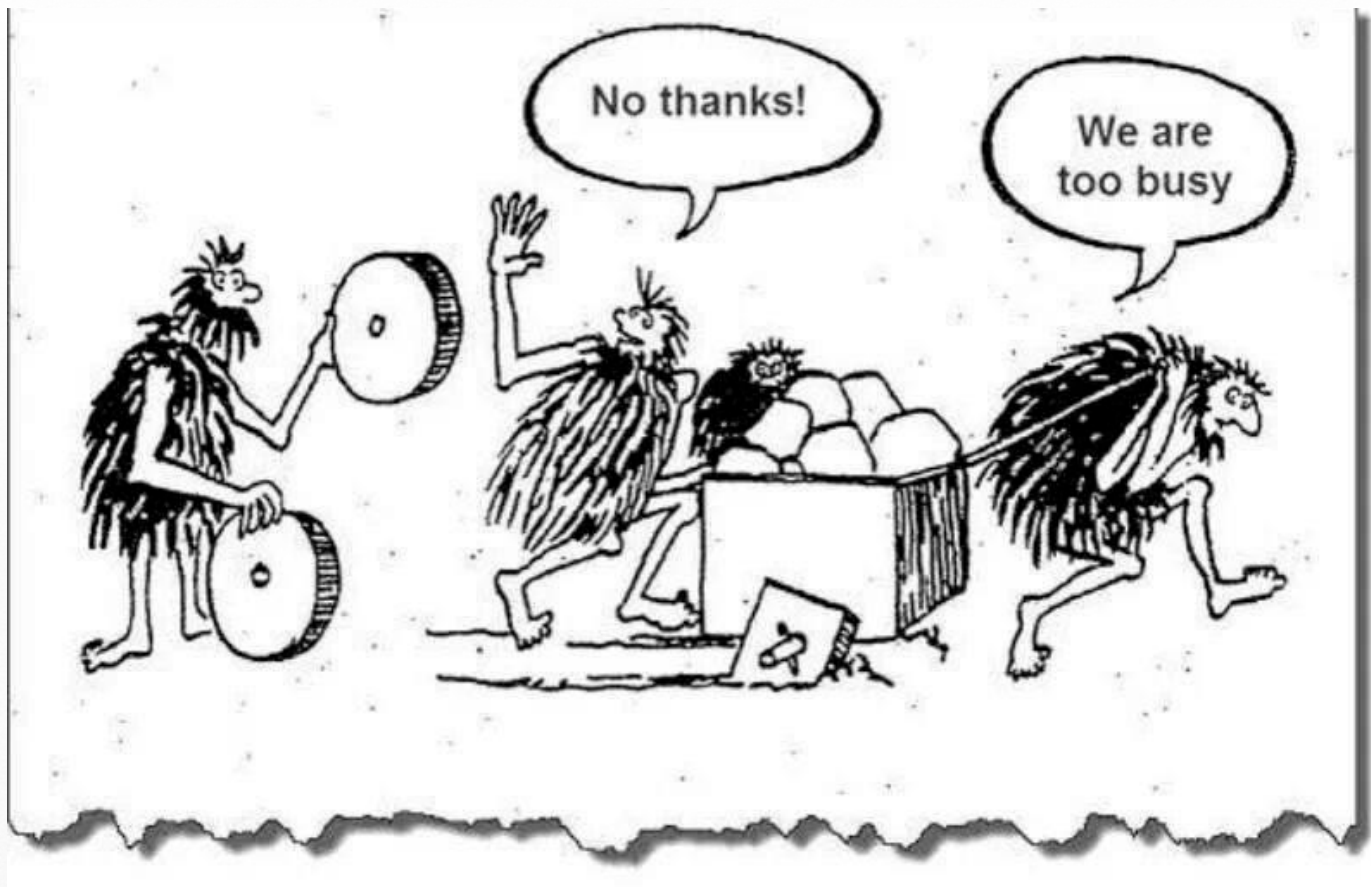
Pravidelné workshopy s evaluátory (evaluační otázky, indikátory, evaluační metody, odvození doporučení od zjištění a závěrů, způsoby prezentace výsledků)

Rámcová metodika hodnocení průřezových témat

Aplikace Kodexu evaluátora a Standardů evaluace

Tematická školení dle konkrétních požadavků

EPDET 2014 Bratislava, EPDET 2015 Praha

Děkuji za pozornost

Daniel Svoboda